

VELKÉ SHRNU TÍ ZNALOSTÍ

3. a 4. ročníku základní školy

II. část

PŘIPOMEŇTE SI

český jazyk

.. 4. ročník ..

! **Slovo** označuje skutečnost, má **ustálený význam**. Každé slovo má zvukovou (ústní, mluvenou) a psanou (tištěnou) podobu.

Slovo se skládá ze **slabik** a **slabiky z hlásek**. Hlásky zapisujeme písmeny.

Hlásky rozdělujeme na **samohlásky** (krátké, dlouhé, dvojhlásky) a **souhlásky** (tvrdé, měkké, obojetné).

! Některá slova mají jen **jeden význam**. Jsou to slova **jednoznačná** (*květina*).

! Ostatní slova mají **významů více**. Říkáme jim slova **mnohoznačná** (*koruna*).

Význam nebo více významů jednotlivých slov najdeme ve Slovníku spisovné češtiny pro školu a veřejnost*.

! Slova, která mají opačný význam, jsou slova **protikladná** (antonyma). Slova, která mají stejný nebo podobný význam, jsou slova **souznačná** (synonyma).

! **Souřadná** slova jsou **podřazená** svým významem slovu **nadřazenému**.

! **Slova spisovná** používáme ve spisovné češtině – v jazyku, kterým píšeme a kterým mluvíme zdvořile, zvláště při vyjadřování na veřejnosti (na úřadě, ve škole).

V běžně mluvené řeči někdy používáme i **slova nespisovná** (*brácha, žákajda, d'oura, čudit, ...*).

- ! **Slova spisovná** používáme ve spisovné češtině – v jazyku, kterým píšeme a kterým mluvíme zdvořile, zvláště při vyjadřování na veřejnosti (na úradě, ve škole).
V běžně mluvené řeči někdy používáme i **slova nespisovná** (*brácha, žákajda, d'oura, čudit, ...*).

- ! Většina slov, která používáme, je **bez citového zabarvení** (*chata*).
Některá slova však mohou být **citově zabarvená**. Rozlišujeme slova **lichotivá** (*chatička*) a slova **hanlivá** (*chatrč*).

Měli bychom si dávat pozor na hrubá (vulgární) slova, nadávky apod. Jejich používání svědčí o hrubosti a nevychovanosti toho, kdo je používá. !

- ! **Příbuzná slova** mají stejný kořen a souvisí spolu významem (*lov, lovec, výlov*).
- **Kořen** je ta část slova, která je společná všem příbuzným slovům. Může to být i samostatné slovo (*lov*).

Předpona je ta část slova, která je **před kořenem** (*ná/stroj*). Předponová část může být tvořena jednou nebo více předponami (*pře/vy/chovat*).

Přípona je ta část slova, která je **za kořenem** (*stroj/ník*). Příponová část může být tvořena jednou (*stroj/ník*) nebo více příponami (*lov/ec/ký*), příponou a koncovkou (*stroj/ník/em*) nebo jen koncovkou (*lov/i*).

Kořen některých slov může znít stejně, ale pokud spolu slova nesouvisí významem, nejsou příbuzná. Např.: *letuška – letní, lepidlo – lepší, ...*

- ! **Předložky** jsou samostatná slova, která ve větě stojí před podstatnými jmény, přídavnými jmény, zájmeny či číslovkami (*na, pod, u, za, ...*). Předložky obvykle **čteme** s následujícím slovem **dohromady**, ale **píšeme** je vždy **zvlášť**. **Předpona** se vždy **píše dohromady** s kořenem jako jedno slovo (*zanést, donést, ...*).

Některé předložky mají stejný tvar jako předpony (*za stolem, zanést*).
Předložku poznáme tak, že mezi ní a slovo můžeme vložit ještě jiné slovo (*pod stolem, pod Michalovým stolem*).

! V předložkách **od, nad, pod, před** a v předponách **od-, nad-, pod-, před-** se píše vždy písmeno **d** (*od lesa, odjet*).

! V předložce **bez** a v předponách **bez-, roz-, vz-** se píše vždy písmeno **z**.

! Skupiny **bě, pě, vě** vyslovujeme [**bje, pje, vje**].
 • Vyslovované [**bje, vje**] píšeme většinou **bě, vě** (*běžet, věneček*).
 Vyslovované [**pje**] píšeme vždy **pě** (*pěnkava*).
 Jen tam, kde se předpony **ob-** a **v-** setkávají s kořenem slova začínajícím na **je**, píšeme **-bje-, -vje-** (*objednat, vjet*).

! Když **předpona končí a kořen slova začíná** stejným písmenem, píšeme ve slově **dvě stejná písmena** vedle sebe (*bez/zubý, odl/dělení*). Takto se mohou setkat i písmena, která označují **podobně znějící** hlásky (*bez/starostný, odl/tržený*).

DOPLŇTE je/ě

Ob ___ktiv fotoaparátu, chutný ob ___d, v ___zd do dvora,
 vysoké nap ___tí, rozzářená hv ___zda, babiččino ob ___tí, v ___neček z květin,
 zrakový v ___m, významný ob ___v, ob ___ti boje, ob ___mné zavazadlo,
 sv ___domí, v ___t do garáže, kruhový ob ___zd.

Ob jektiv fotoaparátu, chutný ob ěd, v jezd do dvora,
 vysoké nap ětí, rozzářená hv ězda, babiččino ob jetí, v ěneček z květin,
 zrakový v jem, významný ob jev, ob ěti boje, ob jemné zavazadlo,
 sv ědomí, v jet do garáže, kruhový ob jezd.

VYJMENOVANÁ SLOVA

! Po obojetných souhláskách **b, f, l, m, p, s, v, z** uvnitř českých slov píšeme **většinou i / í** (*bič, litovat, milý, ...*).

Ve **vyjmenovaných slovech** a slovech s nimi **příbuzných** se po těchto souhláskách píše **y / ý** (*pycha, pyšný, pyšnit se*).

! Vyjmenovaná slova po B:

! **být, bydlit / bydlet, obyvatel, byt, příbytek, nábytek, dobytek, obyčej, bystrý, bylina, kobyla, býk, Příbyslav.**

! Sloveso **být** se vyskytuje v mnoha tvarech.

! Ve všech se píše **y / ý** (*byl, byla, bylo, byli, byly, bych, bys, by, bychom, byste, kdyby, kdybych, kdybys, kdybychom, kdybyste, aby, abych, abys, abychom, abyste, býval, bývali, bývával, ...*).

být (bude)
nabýt (získat vědomosti)
přibýt (do třídy)
pobýt (zdržet se na návštěvě)
odbýt (domácí úkol)
dobýt (získat vítězství, hrad)
zbýt (zůstat, např. jídlo)
bydlo (bydlení)
býlí (bylina)

bít (bije, tluče)
nabít (naplnit pušku náboji)
přibít (přitlouct skobu)
pobít (střechu, např. plechem)
odbít (odtlouci půlnoc)
dobít (energii, např. baterii)
zbít (někoho) / **sbít** (poličku)
bidlo (dlouhá tyč)
bílí (sněhuláci bílé barvy)

! Vyjmenovaná slova po L:

● **slyšet, mlýn, blýskat se, polykat, plynout, plýtvat, vzlykat, lysý, lýtko, lýko, lyže, pelyněk, plyš.**

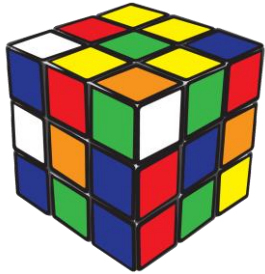
mlýn (zařízení k mletí obilí)
blýská se (při bouřce)
lysá (holá)
lyska (vodní pták)
lyže (náčiní na lyžování)
lýčí (lýko)

mlít (obilí, kávu)
blízká (vesnice, osoba)
lísá se (tulí se)
líska (keř s lískovými oříšky)
líže (olizuje nanuk)
líčí (upravuje obličej líčidly)

VYJMENOVANÁ SLOVA

! Vyjmenovaná slova po M:

- **my, mýt, myslit/myslet, mýlit se, hmyz, myš, hlemýžď, mýtit, zamykat, smýkat, dmýchat, chmýří, nachomýtnout se, Litomyšl.**

my (všichni)
mýt (umývat nádoby)
myji (umývám)
myla (umývala si ruce)
mýlí se (nemá pravdu)

mi (mně, jedné osobě)
mít (něco vlastnit)
míjí (čas plyne, ubíhá)
milá (drahá, např. maminka)
milý (drahý, např. dědeček)
milí (drazí, např. rodiče)

! Vyjmenovaná slova po P:

- **pýcha, pytel, pysk, netopýr, slepýš, pyl, kopyto, klopýtat, třpytit se, zpytovat, pykat, pýr, pýřit se, čepýřit se.**

pýcha (špatná lidská vlastnost)
na pysku (na pysku koně)
pyl (žlutý prášek v květech)
opylovat (přenášet pyl)
slepýš (beznohá ještěrka)
pykat (nést trest za chybu)

píchá (bodá, např. vosa)
na písku (si hrají děti)
pil (polykal tekutinu)
opilovat (opracovat pilníkem)
slepíš (spojíš lepidlem)
pikat (zapikávat ve hře)

VYJMENOVANÁ SLOVA

! Vyjmenovaná slova po S:

● **syn, sytý, sýr, syrový, sychravý, usychat, sýkora, sýček, sysel, syčet, sypat.**

sýra (kousek sýra)
sytý (najedený)
u syna (na návštěvě)

síra (žlutý nerost)
(v) síti (v rybářské)
usíná (bude spát)

výška (vysoko)
vyje (vlk, pes)
vyla (vlčice)
výt (skučet)
výskat (radostně křičet)
výr (druh sovy)
výří (patřící výrovi)
vysel (nasel semínka)

vížka (malá věž)
vije (plete věnečky)
vila (rodinný dům)
vít (plést věnečky, jméno Vít)
vískat (probírat se ve vlasech)
vír (točivý pohyb, např. ve vodě)
víří (prach)
visel (byl pověšený, např. obraz)

! Vyjmenovaná slova po V:

● **vy, vysoký, výt, výskat, zvykat, žvýkat, vydra, výr, vyžle, povyk, výheň, slova s předponami vy-, vý-.**

! Vyjmenovaná slova po Z:

● **brzy, jazyk, nazývat se, Ruzyně.**

brzy (časně)
nazývat se (jmenovat se)

brzičko (přípona -ičko)
zívat (při únavě)

Odstraňte závorky, rozhodněte, jak správně napsat slova, doplňte *i, í / y, ý*.

(Roz)b ___ tá z ___ dka, (po)sb ___ raný p ___ l, (nad)ruz ___ ňským letištěm, (roz)pl ___ nout se na jaz ___ ku, (pod)v ___ sokou v ___ žkou, (ob)v ___ kle nesl ___ ší, (od)hánět hm ___ z, (ne)m ___ lý om ___ l, (u)v ___ dřího ob ___ dlí, (ob)l ___ bit si f ___ ziku, (z)tropit pov ___ k, (u)kl ___ dil m ___ stnost, (na)l ___ bereckém s ___ dlišti, (za)p ___ kat Zb ___ ška, (u)s ___ ná (u)telev ___ ze, (po)s ___ paná s ___ lnice, (roz)v ___ řené m ___ šlenky, (u)s ___ chající f ___ alka.

ŘEŠENÍ

Rozbi tá z i dka, posbi raný py l, nad ruzy ňským letištěm, rozply nout se na jazy ku, pod vy sokou v i žkou, obvy kle nesl y ší, odhánět hmy z, nemi lý omy l, u vy dřiho oby dlí, obli bit si fy ziku, ztropit povy k, ukli dil m i stnost, na l i bereckém s i dlišti, zapy kat Zb y ška, us i ná u telev i ze, pos y paná s i lnice, rozv i řené m y šlenky, us y chající f i alka.

Doplňte i, í / y, ý. Pokud si nejste jistý použijte Slovník spisovné češtiny

rozv <u> </u> nutý	m <u> </u> s	slož <u> </u> itý	s <u> </u> gnál	v <u> </u> sutá	žid <u> </u> le
obje <u> </u> vený	člov <u> </u> ěk	znám <u> </u> á	bab <u> </u> ka	tepl <u> </u> é	m <u> </u> nistr
starob <u> </u> lé	p <u> </u> ré	z <u> </u> mní	s <u> </u> mfonie	rozv <u> </u> klaná	lanov <u> </u> ka
zav <u> </u> lý	kobere <u> </u> c	v <u> </u> slaný	ol <u> </u> mpiáda	znám <u> </u> ý	p <u> </u> líř
jable <u> </u> čné	p <u> </u> ramidy	vel <u> </u> ká	lab <u> </u> rint	mostn <u> </u> í	p <u> </u> žamo

ŘEŠENÍ

rozv <u>i</u> nutý	koberec	slož <u>í</u> tý	lab <u>y</u> rint	v <u>i</u> sutá	lanovka
objev <u>e</u> ný	m <u>y</u> s	známá	s <u>y</u> mfonie	teplé	p <u>y</u> žamo
starob <u>y</u> lé	p <u>y</u> ramidy	z <u>i</u> mní	ol <u>y</u> mpiáda	rozv <u>i</u> klaná	židle
zav <u>i</u> lý	člověk	v <u>y</u> slaný	s <u>i</u> gnál	známý	m <u>i</u> nistr
jablečné	p <u>y</u> ré	vel <u>i</u> ká	bab <u>y</u> ka	mostní	p <u>i</u> líř

SLOVNÍ DRUHY

- ! Každé slovo patří zpravidla k jednomu slovnímu druhu.
- **Slova ohebná** jsou ta, která mohou měnit svůj tvar.
Podstatná jména, přídavná jména, zájmena a číslovky **se skloňují** (*prosinec – prosince, veselý – veselého*).
- Slovesa **se časují** (*vyprosí – vyprosíš*).
- Příslovce, předložky, spojky, částice a citoslovce se nedají skloňovat ani časovat. Jsou to **slova neohebná** (*pak, pro, a, ...*).

		Přehled slovních druhů
I. Slova ohebná	skloňují se	1. Podstatná jména – názvy osob, zvířat, věcí, vlastností a dějů (<i>otec, pes, hůl, radost, sportování, ...</i>)
		2. Přídavná jména – vlastnosti osob, zvířat a věcí (Jaký? Který? Čí?) (<i>milý, rybí, ...</i>)
		3. Zájmena – zastupují názvy osob, zvířat a věcí nebo na ně ukazují (<i>ten, ona, se, ...</i>)
		4. Číslovky – vyjadřují počet nebo pořadí (<i>tři, druhý, pětkrát, ...</i>)
I. Slova ohebná	časuji se	5. Slovesa – vyjadřují činnosti a děje (<i>skáče, prší, ...</i>)
II. Slova neohebná		6. Příslovce – odpovídají na otázky Kde? Kam? Kdy? Jak? (<i>dnes, už, ...</i>)
		7. Předložky – stojí před jmény (<i>u, ve, k, ...</i>)
		8. Spojky – spojují věty nebo slova (<i>a, i, ale, ...</i>)
		9. Částice – uvozují samostatné věty (<i>ať, kéž, ...</i>)
		10. Citoslovce – vyjadřují pocity, výzvy nebo označují zvuky (<i>au, bú, ...</i>)

V citoslovcích (*vrkú*) a v některých slovech cizího původu (*igli*) píšeme dlouhé **ú** i uprostřed nebo na konci slova. Psaní těchto slov si musíme pamatovat. Dlouhé **ú** píšeme také po předponě (*neúplný, zútulnit*) a ve složených slovech (*trojúhelník = troj + úhelník*).

PODSTATNÁ JMÉNA

Podstatná jména jsou **názvy osob** (*učitel*), **zvířat** (*kočka*), **věcí** (*pastelka*), **vlastností** (*slušnost*) a **dějů** (*sněžení*). Při jejich určování nám pomáhají zájmena ten, ta, to, ti, ty, ta.

U podstatných jmen rozlišujeme **rod** mužský (*pán, strom*), ženský (*dívka*), střední (*dítě*) a **číslo** jednotné (*auto*) a množné (*auta*).

Podstatná jména mění své tvary podle pádů. Říkáme, že **se skloňují**. V českém jazyce rozlišujeme **sedm pádů**. Pád zjistíme pomocí **pádové otázky**.

Pády a pádové otázky		Číslo	
		<i>jednotné</i>	<i>množné</i>
1. pád	kdo? co?	papoušek	papoušci, papouškové
2. pád	(bez) koho? čeho?	papouška	papoušků
3. pád	(ke) komu? čemu?	papouškovi, papoušku	papouškům
4. pád	(vidím) koho? co?	papouška	papoušky
5. pád	Oslovujeme, voláme!	papoušku!	papoušci! papouškové!
6. pád	(o) kom? čem?	papouškovi, papoušku	papoušcích
7. pád	(s) kým? čím?	papouškem	papoušky

! Při **skloňování** podstatných jmen se **mění** jejich **koncovky** (*řeka, řeky*).

! **Pravopis koncovky** podstatných jmen jsme si dosud neuměli odůvodnit. Abychom uměli koncovky nejen tvořit, ale i správně psát, naučíme se skloňovat podstatná jména **podle jejich rodu a vzoru**.

! Podstatná jména tvoří podle rodu a konovek velké skupiny, které se skloňují stejně. **Z každé skupiny** bylo vybráno **jedno slovo**, které je **vzorem**, a podle něj se skloňují i ostatní slova z této skupiny.

! Vzory podstatných jmen:
• mužský rod – **pán, hrad, muž, stroj, předseda, soudce**,
ženský rod – **žena, růže, píseň, kost**,
střední rod – **město, moře, kuře, stavení**.

Postup při určování vzoru podstatného jména

1. Určím rod podstatného jména, př.: *řeka* – rod ženský.
2. Řeknu si podstatné jméno v 1. pádě čísla jednotného a všimnu si jeho koncovky, př.: *řeka* – koncovka **a**.
3. Řeknu si podstatné jméno v jiném pádě, nejlépe ve 2. pádě čísla jednotného, a věnuji pozornost jeho koncovce, př.: *bez řeky* – koncovka **y**.
4. Srovnám koncovky daného podstatného jména s koncovkami vzorů podstatných jmen toho rodu, ke kterému podstatné jméno patří, př.: *řeka* – (*bez*) *řeky*: *žena* – (*bez*) *ženy*, *píseň* – (*bez*) *písně*, *růže* – (*bez*) *růže*, *kost* – (*bez*) *kosti*.
5. Přiřadím podstatné jméno ke vzoru, který má stejné zakončení, př.: *řeka* – (*bez*) *řeky* jako *žena* – (*bez*) *ženy*.
6. Závěr: Podstatné jméno *řeka* je rodu ženského a skloňuje se podle vzoru *žena*.

! U podstatných jmen rodu mužského zakončených souhláskou musíme rozlišovat, zda jde o rod mužský **životný** (vzory *pán, muž*), nebo **neživotný** (vzory *hrad, stroj*).

! Podstatná jména **rodu mužského životného** mají v 1. a 4. pádě čísla jednotného různé tvary (*jezevec – jezevce, sysel – sysla*).
Podstatná jména **rodu mužského neživotného** mají v 1. a 4. pádě čísla jednotného stejné tvary (*břeh – břeh, měsíc – měsíc*).

! Podstatná jména rodu středního se skloňují podle vzorů:
● **město, moře, kuře, stavení.**

Zařazování podstatných jmen rodu středního ke vzorům

1. p. – koncovka -o	2. p. – koncovka -a	vzor <i>město</i>
1. p. – koncovka -e	2. p. – koncovka -e	vzor <i>moře</i>
1. p. – koncovka -e	2. p. – zakončen -ete	vzor <i>kuře</i>
1. p. – koncovka -í	2. p. – koncovka -í	vzor <i>stavení</i>

! Podle vzoru **město** se skloňují podstatná jména rodu středního, která mají v 1. pádě čísla jednotného koncovku **-o** (*kolo, slovo*).

! Pravopis podstatných jmen a jejich koncovek se řídí podle příslušných vzorů.
 • Vzor město je **tvrdý vzor**. V 7. pádě čísla množného se u podstatných jmen skloňovaných podle tohoto vzoru píše vždy **-y** (*koly, slovy*).

! Podle vzoru **moře** se skloňují podstatná jména rodu středního, která mají v 1. i 2. pádě čísla jednotného koncovku **-e/-ě** (*pole, hřiště*).

! Vzor moře je **měkký vzor**. V koncovkách se u podstatných jmen skloňovaných podle tohoto vzoru píše vždy **-i/-í** (*poli, polích*).

! Podle vzoru **kuře** se skloňují podstatná jména rodu středního, která mají v 1. p. č. j. koncovku **-e/-ě** (*vnouče, kotě*) a ve 2. p. č. j. jsou zakončena **-ete/-ěte** (*vnoučete, kotěte*).

! Podle vzoru **stavení** se skloňují podstatná jména rodu středního, která mají v 1. pádě čísla jednotného koncovku **-í** (*nádobí, přízemí*).

! Vzor stavení je **měkký vzor**. Ve všech koncovkách podstatných jmen, která se skloňují podle tohoto vzoru, se píše vždy **-í** (*nádobím, přízemí*).

Skloňování vzorů podstatných jmen rodu středního					
číslo	pád	vzor			
		jednotné	1.	město	moře
2.	města		moře	kuřete	stavení
3.	městu		moři	kuřeti	stavení
4.	město		moře	kuře	stavení
5.	město!		moře!	kuře!	stavení!
6.	(o) městě (o) (jablku)		moři	kuřeti	stavení
7.	městem		mořem	kuřetem	stavením
množné	1.	města	moře	kuřata	stavení
	2.	měst	moři (bez hřišť)	kuřat	stavení
	3.	městům	mořím	kuřatům	stavením
	4.	města	moře	kuřata	stavení
	5.	města!	moře!	kuřata!	stavení!
	6.	(o) městech (o) (jablkách, jablcích)	mořích	kuřatech	staveních
	7.	městy	moři	kuřaty	staveními

! Podstatná jména rodu ženského se skloňují podle vzorů: **žena, růže, píseň, kost**.

Zařazování podstatných jmen rodu ženského ke vzorům		
1. p. – koncovka -a	2. p. – koncovka -y	vzor <i>žena</i>
1. p. – koncovka -e	2. p. – koncovka -e	vzor <i>růže</i>
1. p. – zakončen souhláskou	2. p. – koncovka -e/-ě	vzor <i>píseň</i>
1. p. – zakončen souhláskou	2. p. – koncovka -i	vzor <i>kost</i>

PODSTATNÁ JMÉNA

- ! Podle vzoru **žena** se skloňují podstatná jména rodu ženského, která mají v 1. pádě čísla jednotného koncovku **-a** (*rodina, teta*).

- ! Vzor žena je **tvrdý vzor**. Ve 2. pádě čísla jednotného a v 1., 4. a 5. pádě čísla množného je v koncovkách vždy **-y** (*tety*). Jen v 7. pádě čísla množného je u podstatných jmen skloňovaných podle vzoru žena koncovka **-ami** (*tetami*).

- ! Podle vzoru **růže** se skloňují podstatná jména rodu ženského, která mají v 1. pádě čísla jednotného koncovku **-e** (*chvilě, neděle*).

- ! Vzor růže je **měkký vzor**. V koncovkách podstatných jmen skloňovaných podle tohoto vzoru je vždy **-i/-í** (*chvilí, s nedělí, cibulemi*).

- ! Podle vzoru **píseň** se skloňují podstatná jména rodu ženského, která jsou v 1. pádě čísla jednotného zakončena souhláskou (*věž, jabloň*) a ve 2. pádě čísla jednotného mají koncovku **-e/-ě** (*věže, jabloně*).

- ! Vzor píseň je **měkký vzor**. V koncovkách podstatných jmen skloňovaných podle tohoto vzoru je vždy **-i/-í** (*hrázi, mrkvi*).

- ! Podle vzoru **kost** se skloňují podstatná jména rodu ženského, která jsou v 1. pádě čísla jednotného zakončena souhláskou (*vlast, radost*) a ve 2. pádě čísla jednotného mají koncovku **-i** (*vlasti, radosti*).

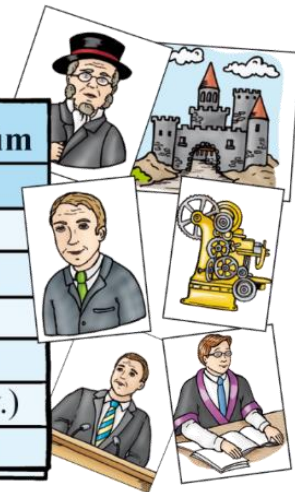
- ! Vzor kost je **měkký vzor**. V koncovkách podstatných jmen skloňovaných podle tohoto vzoru je vždy **-i/-í** (*solí, okolností*).

Skloňování vzorů podstatných jmen rodu ženského					
	číslo	pád	vzor		
jednotné	1.	žena	růže	píseň	kost
	2.	ženy	růže	písně	kosti
	3.	ženě	růži	písni	kosti
	4.	ženu	růži	píseň	kost
	5.	ženo!	růže!	písni!	kosti!
	6.	(o) ženě	růži	písni	kosti
	7.	ženou	růží	písni	kostí
množné	1.	ženy	růže	písně	kosti
	2.	žen	růži	písni (ulic)	kostí
	3.	ženám	růžím	písním	kostem
	4.	ženy	růže	písně	kosti
	5.	ženy!	růže!	písně!	kosti!
	6.	(o) ženách	růžích	písních	kostech
	7.	ženami	růžemi	písněmi	kostmi

! Podstatná jména rodu mužského se skloňují podle vzorů: **pán, hrad, muž, stroj, předseda, soudce.**

Zařazování podstatných jmen rodu mužského ke vzorům

zakončení	1. p. č. j.	2. p. č. j.	vzor
souhláska	tvrdá/obojetná	-a	pán (živ.)
		-u (-a)	hrad (neživ.)
	měkká/obojetná	-e	muž (živ.)
		-e	stroj (neživ.)
samohláska		-y	předseda (živ.)
		-e	soudce (živ.)

PODSTATNÁ JMÉNA

Podle vzoru **pán** se skloňují podstatná jména rodu mužského životného, která mají ve 2. pádě čísla jednotného koncovku **-a** (*hada, jelena*).

Vzor **pán** je **tvrdý vzor**. V koncovkách podstatných jmen skloňovaných podle tohoto vzoru je ve 4. a 7. p. č. mn. **-y** (*pávy*). Ale v koncovce 1. a 5. p. č. mn. píšeme **-i** (*pávi*) a v koncovce 3. a 6. p. č. j. píšeme **-ovi** (*pávi*).

Podle vzoru **hrad** se skloňují podstatná jména rodu mužského neživotného, která mají ve 2. pádě čísla jednotného koncovku **-u/-a** (*sněhu, lesa*).

Vzor **hrad** je **tvrdý vzor**. V koncovkách podstatných jmen skloňovaných podle tohoto vzoru píšeme **-y** (*hřiby*). Jen v koncovce 6. pádu čísla množného mají slova typu *les* měkkou koncovku **-ích** (*lesích*).

Podle vzoru **muž** se skloňují podstatná jména rodu mužského životného, která mají ve 2. pádě čísla jednotného koncovku **-e** (*zemědělce, myslivce*).

Vzor **muž** je **měkký vzor**. V koncovkách podstatných jmen skloňovaných podle tohoto vzoru píšeme vždy **-i/-í** (*zemědělci, o myslivcích*).

Podle vzoru **stroj** se skloňují podstatná jména rodu mužského neživotného, která mají ve 2. pádě čísla jednotného koncovku **-e** (*čaje, kaše*).

Vzor **stroj** je **měkký vzor**. V koncovkách podstatných jmen skloňovaných podle tohoto vzoru píšeme vždy **-i/-í** (*ke kotli, v pytlích*).

Podle vzorů **předseda** a **soudce** se skloňují podstatná jména rodu mužského životného, která jsou zakončena na **-a** a **-e** (*hokejista, průvodce*).

Skloňování vzorů podstatných jmen rodu mužského

číslo	pád	tvrdé vzory		měkké vzory	
jednotné	1.	pán	hrad	muž	stroj
	2.	pána	hradu (rybníka)	muže	stroje
	3.	pánovi, -u	hradu	muži, -ovi	stroji
	4.	pána	hrad	muže	stroj
	5.	pane! (hochu!)	hrade!	muži! (otče!)	stroji!
	6.	(o) pánovi, -u	hradě, -u (rybníce)	muži, -ovi	stroji
	7.	pánem	hradem	mužem	strojem
množné	1.	páni, -ové (občané)	hrady	muži, -ové (obyvatelé)	stroje
	2.	pánů	hradů	mužů (obyvatel)	strojů
	3.	pánům	hradům	mužům	strojům
	4.	pány	hrady	muže	stroje
	5.	páni! -ové! (občané!)	hrady!	muži! -ové! (obyvatelé!)	stroje!
	6.	(o) pánech (hoších)	hradech (rybnících)	mužích	strojích (cílech)
	7.	pány	hrady	muži	stroji

Skloňování vzorů předseda a soudce

pád	číslo jednotné		číslo množné	
	číslo jednotné	číslo množné	číslo jednotné	číslo množné
1.	předseda	soudce	předsedové (husité)	soudci, -ové
2.	předsedy	soudce	předsedů	soudců
3.	předsedovi	soudci, -ovi	předsedům	soudcům
4.	předsedu	soudce	předsedy	soudce
5.	předsedo!	soudce!	předsedové! (husité!)	soudci, -ové!
6.	(o) předsedovi	soudci, -ovi	předsedech (sluzích)	soudcích
7.	předsedou	soudcem	předsedy	soudci

! Vzor **předseda** je **tvrdý vzor**. V koncovkách podstatných jmen skloňovaných podle tohoto vzoru píšeme ve 4. a 7. pádě čísla množného **-y** (*hokejisty*). Jen v koncovce 3. a 6. pádu čísla jednotného **-ovi** se píše měkké **-i** (*hokejistovi*).
 Vzor **soudce** je **měkký vzor**. V koncovkách podstatných jmen skloňovaných podle tohoto vzoru se píše vždy **-i / -í** (*průvodci, průvodcích*).

Nezaměňujte:
 5. p. podst. jmen skloňovaných podle vzoru soudce – Soudce!
 5. p. podst. jmen skloňovaných podle vzoru muž končících na **-ec** – Letče!

Holub ___ na v ___ žce, v ___ dět se s přátel ___, p ___ šní páv ___, sl ___ bovat učitel ___,
 v ___ soké strop ___, v ___ fotografovat lv ___, dop ___ s Štěpánov ___, s ___ lní chlap ___,
 v ___ hrnout si rukáv ___, náb ___ tek po dědečkov ___, v ___ světlit pol ___ cistov ___,
 v ___ b ___ lit sklep ___, m ___ lému hostitel ___, nem ___ lé om ___ l ___.

SLOVA V ZÁVORKÁCH PŘEVEĎTE DO SPRÁVNÉHO TVARU

Medvědice s _____ (medvíďata), mraveniště s mnoha _____ (mravenec),
 pro své _____ (kamarád), pouť s _____ (houpačky) a _____ (kolotoče),
 ošatka s _____ (vejce), přiblížit se k _____ (labuť),
 Češi a _____ (Slovák), bydlet ve vedlejší _____ (ulice).

Holub i na v i žce, v i dět se s přátel i, p y šní páv i, sl i bovat učitel i,
v y soké strop y, v y fotografovat lv y, dop i s Štěpánov i, s i lní chlap i,
v y hrnout si rukáv y, náb y tek po dědečkov i, v y světlit pol i cistov i,
v y b i lit sklep y, m i lému hostitel i, nem i lé om y l y.

Medvědice s medvíďaty (medvíďata), mraveniště s mnoha mravenci (mravenec),
pro své kamarády (kamarád), pout' s houpačkami (houpačky) a kolotoči (kolotoče),
ošatka s vejci (vejce), přiblížit se k labuti (labuť),
Češi a Slováci (Slovák), bydlet ve vedlejší ulici (ulice).

- ! Slovesa jsou slova, která **vyjadřují** nějaký **děj**. Svými různými tvary mohou
- slovesa vyjadřovat **osobu** první, druhou nebo třetí, **číslo** jednotné nebo množné a **čas** přítomný, minulý či budoucí. Říkáme, že se **časují**.

- ! Slovesný tvar, který vyjadřuje osobu, číslo a čas, se nazývá **tvar určitý** (*přiletěla, vypadáte*). Slovesný tvar, který osobu, číslo a čas nevyjadřuje, se nazývá **tvar neurčitý – infinitiv** (*chtít*).

- ! Tvary sloves, které jsou vyjádřeny jedním slovem, jsou **tvary jednoduché** (*přinese*). Patří mezi ně i tvary se zájmenem *se, si* (*dívám se, říkám si*).
- Tvary sloves, které jsou vyjádřeny více slovy, jsou **tvary složené** (*věděl jsem, budu psát, řekl by*). Všechny tvary sloves v čase minulém jsou složené (*on utekl*).

- ! Slovesa, která jsou spojena se zájmenem *se* nebo *si*, se nazývají **zvratná slovesa** (*vyspali se, lehli si*). Když v textu zvratná slovesa vyhledáváme, je třeba je uvádět i se zvratným zájmenem.

Časování sloves v čase přítomném

číslo	osoba	nést	kryt	prosit	dělat	být
jednotné	1. (já)	nesu	kryji	prosím	dělám	jsem
	2. (ty)	neseš	kryješ	prosíš	děláš	jsi
	3. (on, ona, ono)	nese	kryje	prosí	dělá	je
množné	1. (my)	neseme	kryjeme	prosíme	děláme	jsme
	2. (vy)	nesete	kryjete	prosíte	děláte	jste
	3. (oni, ony, ona)	nesou	kryjí	prosí	dělají	jsou

- ! Slovesné tvary jsou v přítomném čase vždy jednoduché (*neseme, děláte*).
- V koncovkách sloves v přítomném čase se píše vždy měkké **-i/ -í** (*mluví, prosí*).

Časování sloves v čase budoucím					
	číslo	osoba	složené tvary	jednoduché tvary	být
jednotné		1.	budu psát	napíšu, napíšeš	budu
		2.	budeš psát	napíšeš	budeš
		3.	bude psát	napíše	bude
množné		1.	budeme psát	napíšeme	budeme
		2.	budete psát	napíšete	budete
		3.	budou psát	napíšou, napíšou	budou

- ! Budoucí čas se vyjadřuje dvojím způsobem:
- 1. **Složeným tvarem**, který se tvoří z pomocného slovesa *být* v budoucím čase v příslušné osobě a infinitivu významového slovesa (*budu pracovat*).
- 2. **Jednoduchým přítomným tvarem**, který vyjadřuje čas budoucí (*napíše*).

- ! Slovesné tvary zakončené na **-l, -la, -lo, -li, -ly, -la** (*četl, četla, ...*) se nazývají **příčestí minulé**.

Časování sloves v čase minulém

číslo	osoba	číst	být
<i>jednotné</i>	1.	četl (-a, -o) jsem	byl (-a, -o) jsem
	2.	četl (-a, -o) jsi	byl (-a, -o) jsi
	3.	četl (-a, -o)	byl (-a, -o)
<i>množné</i>	1.	četli (-y, -a) jsme	byli (-y, -a) jsme
	2.	četli (-y, -a) jste	byli (-y, -a) jste
	3.	četli (-y, -a)	byli (-y, -a)

! **Minulý čas** se vyjadřuje v 1. a 2. osobě obou čísel tvarem složeným z přičestí minulého a tvaru pomocného slovesa *být* v příslušné osobě (*četl jsem*) času přítomného. Ve 3. osobě obou čísel se vyjadřuje jen tvarem přičestí minulého bez pomocného slovesa (*četli*).

! Naše mluvené i psané projevy se skládají z vět. Rozlišujeme **věty jednoduché a souvětí**.

Ve větě jednoduché je jedno sloveso ve tvaru určitém. (*Vlčkové si hrají.*)

Souvětí je spojení více jednoduchých vět. Obsahuje proto více sloves v určitém tvaru podle toho, kolik vět se do souvětí spojilo. (*Válejí se a strkají do sebe.*)

Dob vali nová územ , stavěli ob dlí, chovali domácí
zv řata, v ráběli nádob i náradí a zbraně, lov li lesní
zv ř, o dělávali pole, hradbam opevňovali s dlišťe,
v měňovali si zbož , v ájemně si pomáhali, v znávali
pohanské náboženstv , v m šleli příběh o l dech
z m nulosti.

Dob y vali nová územ i, stavěli ob y dlí, chovali domácí
zv i řata, v y ráběli nádob i i náradí a zbraně, lov i li lesní
zvěř, o b dělávali pole, hradbam i opevňovali s i dlišťě,
v y měňovali si zbož i, v z ájemně si pomáhali, v y znávali
pohanské náboženstv i, v y m y šleli příběh y o l i dech
z m i nulosti.

- ! Stavbu souvětí můžeme naznačit pomocí **větného vzorce**.
- Písmeno V je značka pro větu a číslice vyjadřuje pořadí věty v souvětí. Zapisujeme i interpunkční znaménka (, . ! ?) a spojovací výrazy.

- ! Ve větách jsou dvojice slov, která k sobě patří svým významem. Říká se jim **základní skladební dvojice**.

Základní skladební dvojici tvoří **podmět** a **přísudek**.

– Na podmět se ptáme otázkami *Kdo? Co?* a přísudkem.

– Na přísudek se ptáme otázkou *Co dělá podmět? (Co se říká o podmětu?)*

– Př.: *V pravěku lidé používali k různým činnostem pěstní klín.*

Kdo co používali k různým činnostem pěstní klín? lidé – podmět

Co dělali lidé? používali – přísudek

Základní skladební dvojice je: lidé používali.

! **Přísudek** je nejdůležitější člen každé věty. Bývá vyjádřen **slovesem v určitém tvaru** (*Tatínek pracuje.*), nebo tvarem slovesa **být** nebo **stát se** a **podstatným** či **přídavným jménem**. (*Dáša se stane učitelkou. Babička je milá.*)

! **Podmět** je vždy v 1. pádě. Doplňuje přísudek. Nejčastěji bývá vyjádřen:

- – **podstatným jménem** (*Lenka půjde.*),
- – **přídavným jménem** (*Známá maminky pracuje v knihovně.*),
- – **zájmenem** (*Ona už dobře ví.*),
- – **číslovkou** (*Jedna hned skončí v Lenčiných rukách.*).

! **Podmět** je buď **vyjádřený** (*Michal si připravuje věci do školy.*), nebo si ho můžeme domyslet z předcházejících vět či ze situace, pak je **nevyjádřený**. (*Skládá je pečlivě do batohu. Kdo? Michal – víme z předcházející věty.*)

! Přísudek se s podmětem shoduje v osobě, čísle a rodě (u rodu mužského i v životnosti): např. *Cestující (oni) nastoupili (3. os. č. mn.)*.

Psaní koncovky v přísudku se řídí rodem **podmětu**.

Je-li podmět:

- **rodu mužského životného**, přičestí minulé končí na **-i** (*Chlapci vylezli.*),
- **rodu mužského neživotného**, přičestí minulé končí na **-y** (*Stromy rozkvetly.*),
- **rodu ženského**, přičestí minulé končí na **-y** (*Včely bzučely.*),
- **rodu středního**, přičestí minulé končí na **-a** (*Děvčata se natahovala.*).

! Je-li podmět **rodu středního** v čísle **množném**, je v přičestí minulém koncovka **-a**.
● (*Kuřátka pípala.*)

! Je-li podmět **rodu ženského** v čísle **množném**, je v přičestí minulém koncovka **-y**.
● (*Dívky vzaly.*)

! Je-li podmět **rodu mužského životného** v čísle **množném**, je v přičestí minulém koncovka **-i**. (*Zající si pochutnávali.*)

Je-li podmět **rodu mužského neživotného** v čísle **množném**, je v přičestí minulém koncovka **-y**. (*Hlasy se ozývaly.*)

Čmeláci jsou (ob)l ___ bení hlavně (na)zahradách. Um ___ totiž dobře (o)p ___ lovat i rostliny (s)dlouhými a úzkými kal ___ chy, (do)kterých včel ___ (ne)dosáhnou. Létají i (v)chladném počas ___ . Proto (o)p ___ lují květy již (v)době, kdy včel ___ (z)úlů ještě nev ___ koukl ___ .

Čmeláci si budují hnízda buď (na)povrchu (v)listí, (v)trávě, (v)mechu, nebo (pod)zem ___ (v)nějakých dírách (po)jiných živočiších, např. m ___ ších.

Protože jsou (na)zahradách opravdovými pomocníky, stav ___ jim l ___ dé čmeláci příb ___ tky, ab ___ se čmeláci (za)b ___ dlel ___ právě (na)jejich zahradě.

Čmeláci jsou (ob)l í bení hlavně (na)zahradách. Um í totiž dobře (o)p y lovat i rostliny (s)dlouhými a úzkými kal i chy, (do)kterých včel y (ne)dosáhnou. Létají i (v)chladném počas í. Proto (o)p y lují květy již (v)době, kdy včel y (z)úlů ještě nev y koukl y.

Čmeláci si budují hnízda buď (na)povrchu (v)listí, (v)trávě, (v)mechu, nebo (pod)zem í (v)nějakých dírách (po)jiných živočích, např. m y ších.

Protože jsou (na)zahradách opravdovými pomocníky, stav í jim l i dé čmeláci příb y tky, ab y se čmeláci (za)b y dlel i právě (na)jejich zahradě.

1

Přečtěte si báseň a najděte slova, která se rýmují.

Prázdniny (J. Brukner)

Všechno už je připraveno,
všechno právě začíná,
na zahradě voní seno
a v kornoutech zmrzlina.

Za městem se tyčí hory,
jelen běhá po lese,
v troubě koláč z rebarbory
do růžova peče se.

Rybník svítí za soumraku,
řeky tečou dolů z hor,
skauti ve funicím vlaku
jedou kolem na tábor.

V trávě hříbek posedává,
červenají maliny,
někdo křičí: „Třikrát sláva,
začaly nám prázdniny!“

2

V první sloce spočítejte slova
a určete, z kolika slabik
se skládají.

Prázdniny (J. Brukner)

Všechno už je připraveno,
všechno právě začíná,
na zahradě voní seno
a v kornoutech zmrzlina.

Za městem se tyčí hory,
jelen běhá po lese,
v troubě koláč z rebarbory
do růžova peče se.

Rybník svítí za soumraku,
řeky tečou dolů z hor,
skauti ve funicím vlaku
jedou kolem na tábor.

V trávě hříbek posedává,
červenají maliny,
někdo křičí: „Třikrát sláva,
začaly nám prázdniny!“

3

U podstatných jmen ve druhé sloce určete jejich rod, pád, číslo a vzor.

Prázdniny (J. Brukner)

Všechno už je připraveno,
všechno právě začíná,
na zahradě voní seno
a v kornoutech zmrzlina.

Za městem se tyčí hory,
jelen běhá po lese,
v troubě koláč z rebarbory
do růžova peče se.

Rybník svítí za soumraku,
řeky tečou dolů z hor,
skauti ve funicím vlaku
jedou kolem na tábor.

V trávě hříbek posedává,
červenají maliny,
někdo křičí: „Třikrát sláva,
začaly nám prázdniny!“

4

Ve třetí sloce najděte slovesa
a určete u nich osobu,
číslo a čas.

Prázdniny (J. Brukner)

Všechno už je připraveno,
všechno právě začíná,
na zahradě voní seno
a v kornoutech zmrzlina.

Za městem se tyčí hory,
jelen běhá po lese,
v troubě koláč z rebarbory
do růžova peče se.

Rybník svítí za soumraku,
řeky tečou dolů z hor,
skauti ve funicím vlaku
jedou kolem na tábor.

V trávě hříbek posedává,
červenají maliny,
někdo křičí: „Třikrát sláva,
začaly nám prázdniny!“

5

V poslední sloce určete slovní druhy.

Prázdniny (J. Brukner)

Všechno už je připraveno,
všechno právě začíná,
na zahradě voní seno
a v kornoutech zmrzlina.

Za městem se tyčí hory,
jelen běhá po lese,
v troubě koláč z rebarbory
do růžova peče se.

Rybník svítí za soumraku,
řeky tečou dolů z hor,
skauti ve funicím vlaku
jedou kolem na tábor.

V trávě hříbek posedává,
červenají maliny,
někdo křičí: „Třikrát sláva,
začaly nám prázdniny!“

6

6.1 Doplňte i, í / y, ý**6.2 Ke každému příslovci přidejte vhodné sloveso.** *(například: obvykle vstávat)*

Obv__kle, nesl__šně, kl__dně, m__rně, pov__šeně, hb__tě, p__šně, s__lně,
b__stře, l__tostivě, pl__nně, nam__šleně, s__pavě, nezv__kle, nas__ceně,
brz__, vl__dně, ob__čejně, l__bezně.

7 Doplněte

Řada židl __, hrát si s letadl __, mezi strom __, do škol __,
k dědečkov __, vidět lv __, volat Radkov __, košile s dlouhý-
mi rukáv __, váz __ s růžičkam __, kráv __ s telat __, sly-
šet žáb __, spící čáp __, krás __ okol __, oloupat cibul __,
k panu učitel __, pást se v jetel __, mezi přátel __, srovnat
stol __, nové lamp __.

A JE TO!

4. ročník máš v malíku.

GRATULUJEME TI 😊

KRÁSNÁ PRÁCE

ZDROJE:

gifimage.net
pinterest.com
dribbble.com
gifer.com
tenor.com
giphy.com
gifImage.net
Grabcad.com

